

กระบวนการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนของผู้ที่อยู่ในวัยทองจากมุมมองทางมานุษยวิทยา

นางสาวอัณชลี กรีทาเวช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-03-0019-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

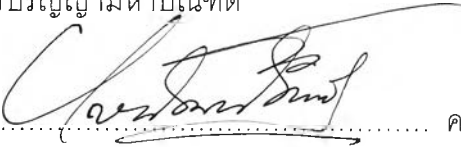
ANTHROPOLOGICAL PERSPECTIVE OF SELF-IDENTIFICATION PROCESS
AMONG MIDDLE-AGED PERSONS

Miss Anchalee Krethawet

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Anthropology
Department of Sociology and Anthropology
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2000
ISBN 974-03-0019-7

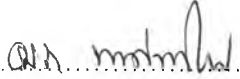
หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนของผู้ที่อยู่ในวัยทองจาก
มุมมองทางมานุษยวิทยา
โดย นางสาว อัญชลี กรีทาเวช
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์

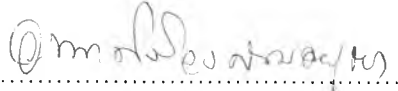
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ อามา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา)

อัญชลี กฤษาเวช : กระบวนการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนของผู้ที่อยู่ในวัยทองจากมุมมองทางมานุษยวิทยา
(ANTHROPOLOGICAL PERSPECTIVE OF SELF-IDENTIFICATION PROCESS AMONG MIDDLE-
AGED PERSONS) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์, 106 หน้า
ISBN 974-03-0019-7

การศึกษาระบบการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนของผู้ที่อยู่ในวัยทองจากมุมมองทางมานุษยวิทยานี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในวัยทองในการให้ความหมาย ยอมรับ ปรับตัว อันเป็นผลจากการเสื่อมถอยของร่างกายที่สัมพันธ์กับความรู้อวัยกลางคนและวัยสูงอายุ และการสร้างรูปแบบ การดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละบุคคล โดยใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ประวัติชีวิตแบบเจาะลึก 16 กรณีศึกษา และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความคิดและทัศนคติ โดย

ผลการศึกษาพบว่า

1. การให้ความหมายแก่ตนเอง กลุ่มศึกษาได้สร้างคำอธิบายการเป็นวัยกลางคนกับอายุ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตนและการสัมผัสกับบุคคลรอบข้างทำให้เกิดพฤติกรรมและการดูแลตนเอง การเตรียมตนเองมากขึ้น โดยเริ่มจากการเลือกรูปแบบกิจกรรม ลองผิดลองถูกซ้ำๆหลายครั้ง จนกระทั่งตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับตน
2. การยอมรับสภาพตนเองนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เริ่มจากขั้นยอมรับการเปลี่ยนวัยที่มาจากประสบการณ์ทางตรงหรือประสบการณ์ทางอ้อม ทำให้ระมัดระวังดูแลรักษาตนเอง และทดลองนำความรู้ที่มีต่อวัยกลางคนมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน ทดลองรูปแบบต่างๆ เลือกรูปแบบที่บุคคลเห็นคุณค่าและเหมาะสมกับตนเอง
3. การเตรียมตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เน้นการดูแลรักษาร่างกายให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ คงสภาพความเป็นวัยกลางคนที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ บุคลิกภาพเพื่อจะรักษาสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของตน อันเป็นที่มาของอำนาจในการจัดการทางครอบครัว อาชีพการงานที่ครอบครองอยู่ในปัจจุบันไม่ให้เสื่อมถอย ลดลงไปพร้อมกับร่างกายหรือเสื่อมลงอย่างช้าที่สุด ซึ่งเท่ากับการรักษาอำนาจที่เคยมีและส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตตามที่ตนต้องการเพื่อครอบครัวและตนเอง มีศักดิ์ศรีแห่งตนได้

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาวิชา มานุษยวิทยา

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต...อัญชลี.....กฤษาเวช.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา...Amara Pongsaporn

#418 12071 24 MAJOR : ANTHROPOLOGY

KEYWORD : SELF-IDENTIFICATION / MIDDLE-AGED PERSONS / SELF-PERCEPTION /
SELF-ACCEPTANCE / PREPARATION

ANCHALEE KRETHAWET : ANTHROPOLOGICAL PERSPECTIVE OF SELF-
IDENTIFICATION AMONG MIDDLE-AGED PERSONS. THESIS ADVISOR :
ASSOCIATE. PROF. AMARA PONGSAPICH , Ph.D. 106 pp. ISBN 974-03-0019-3.

The purpose of the study on self-identification of golden-aged (menopausal) people from anthropological perspective is to gain an insight into how they accept and adjust themselves to the physical changes and how they make adjustment in their individual lives. The study is based on in-depth interview of 16 persons to obtain information on their perception and the results are as follows:

1. Self-perception. Informants describe the relationship between the middle-aged persons and physical changes. Having interacted with other middle-aged persons, they learn to prepare themselves by choosing appropriate activities by trial and error method until they find the right ones.

2. Self-acceptance. Informants accept the changes which lead to behavioral adjustment. They adjust themselves in three steps. First, they experience the physical change directly or indirectly. Second, they take more care of themselves and experiment on information they have received using trial and error approach. Lastly, they choose the particular way of caring for themselves.

3. Preparation for the future. Informants are aware of the physical changes and try to maintain physical well-being as much as possible. In addition to maintaining their well-being, they also want to maintain their control in family affairs and work status. The main objectives are to stabilize their roles and functions so not to affect their quality of lives and dignity.

Department Sociology and Anthropology
Field of study Anthropolgy
Academic year 2000

Student's signature ANCHALEE... KRETHAWET

Advisor's signature... Amara Pongsapich

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ เกิดจากความมานะ อุตุน รวมถึงการสร้าง อิสรและจินตนาการเป็นระยะเวลาาน ผู้วิจัยรู้สึกขอบคุณอย่างยิ่งต่อข้อมูลของผู้ที่อยู่ในวัยกลาง คนที่ได้ให้ความรู้ที่เป็นวิทยาทานแก่ผู้วิจัย ด้วยการเสียสละเวลาเพื่อตอบคำถามต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เปิดกว้าง ในการแสวงหาความรู้เสมอมารวมทั้งได้ช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย รอง ศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ ที่คอยสอบถามถึงความก้าวหน้าซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้สึกอบอุ่น เสมอๆ อาจารย์ อภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา ผู้ที่นำเสนอสิ่งที่ดีให้แกผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการ ทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ นิค และน้องหนู ที่คอยกระตุ้นเตือนให้เกิดความก้าวหน้า และช่วยแบ่งปัน เวลาระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ให้เกิดเป็นความรู้สึกที่น่าจดจำมากมาย รวมทั้ง ดอย พี่วี จินัย หน้อย พัท และพี่แก๊ง ที่คอยไต่ถามถึงความก้าวหน้าและร่วมปรับทุกข์กันมา

ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจ และความช่วยเหลือต่างๆ ที่ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกว่ามีใครคอยเคียงข้าง ไปนัก จากหนูตึก พี่ตั้ม น้องตี๋ จินนี่ และสอง

ขอขอบคุณทุนการวิจัยบางส่วนที่ได้รับจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณอย่างยิ่งกับความรัก กำลังใจจาก พ่อและแม่ ผู้ที่ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง แก่ผู้วิจัยเสมอมา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

นางสาวอัญชลี กรีธาเวช

10 พฤษภาคม 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ขอบเขตในการศึกษา.....	7
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	7
สมมติฐานในการศึกษา.....	8
ระเบียบวิธีและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	8
การเลือกกรณีศึกษา.....	11
หลักเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษา.....	11
การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล.....	11
2. แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
โลกทัศน์และบริบททางสังคม วัฒนธรรม.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์.....	13
แนวคิดวัฒนธรรมและบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อการเรียนรู้ การให้ความ หมายและคุณค่าต่อวัยกลางคน.....	15
ความเป็นตัวตนและบริบททางสังคม วัฒนธรรม.....	17
แนวคิดปัจเจกชน ตัวตน.....	17
แนวคิดบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการดูแลตนเองจากการเปลี่ยน แปลงเข้าสู่สังคมสมัยใหม่.....	20
1. ความรู้ ความเชื่อเรื่องการบริโภค.....	21
2. ความรู้เรื่องการรักษาความเจ็บป่วย.....	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. การแพทย์แผนปัจจุบัน.....	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
3. ประวัติของกลุ่มศึกษาวัยกลางคน.....	31
กลุ่มการบริโภค.....	31
- กรณีที่ 1.....	31
- กรณีที่ 2.....	34
- กรณีที่ 3.....	37
- กรณีที่ 4.....	41
กลุ่มการออกกำลังกาย.....	45
- กรณีที่ 1.....	45
- กรณีที่ 2.....	48
- กรณีที่ 3.....	50
- กรณีที่ 4.....	53
กลุ่มยึดหลักแนวทางศาสนา ความเชื่อ ปรัชญาในการดำเนินชีวิต.....	58
- กรณีที่ 1.....	58
- กรณีที่ 2.....	61
- กรณีที่ 3.....	64
- กรณีที่ 4.....	69
กลุ่มเตรียมกิจกรรมพิเศษ.....	73
- กรณีที่ 1.....	73
- กรณีที่ 2.....	75
- กรณีที่ 3.....	78
- กรณีที่ 4.....	80
4. การวิเคราะห์และการสรุปผล.....	85
โลกทัศน์และบริบททางสังคม วัฒนธรรม.....	85
1. โลกทัศน์ต่อตนเอง.....	86
2. โลกทัศน์เกี่ยวกับบุคคลรอบตัว.....	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ.....	88
4. โลกทัศน์เกี่ยวกับตนเองในบริบทสังคมปัจจุบัน.....	89
ความเป็นตัวตนและบริบททางสังคม วัฒนธรรม.....	90
1. ภาพลักษณ์ของร่างกาย.....	90
2. บุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ และจิตใจ.....	92
3. ภาพลักษณ์ด้านอำนาจในสังคม.....	93
กระบวนการรับรู้ ปรับตัวเพื่อความหมายแก่วัยกลางคนของตนเอง.....	93
1. ขั้นการรับรู้ และให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตน.....	94
2. ขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเลือกรูปแบบ.....	97
3. ขั้นเตรียมสู่วัยสูงอายุ.....	99
สรุปที่มาของการดูแลตนเอง : ความไม่แน่นอน.....	100
ข้อเสนอแนะ.....	101
รายการอ้างอิง.....	102
ประวัติผู้วิจัย.....	106

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
กรอบแนวคิดกระบวนการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนของคนวัยกลางคน.....	30
กลุ่มการบริโภค.....	44
กลุ่มการออกกำลังกาย.....	57
กลุ่มยึดหลักแนวทางศาสนา ความเชื่อ ปรัชญาในการดำเนินชีวิต.....	72
กลุ่มเตรียมกิจกรรมพิเศษ.....	84